

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בימי חנוכה

שנת תשע"ח לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

גליון א' ז"א

על הטוב יזכר ידידינו
מוה"ר **אהרן קליין** הי"ו
אשר נטל הוצאת הקונטרס לזכות את הרבים
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בנו למזל טוב

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

לילה אי דחגובה תשע"ח לפ"ק

בעיר ירושלים תובבי"א

מגדים דמנזות קידוש מן התורה יוכל
לנחת גם בהזכרה בתפלה ע"ש.

ולפי זה צעיית הגמרא הוא, צהיות
שקידוש היום ונר חנוכה
שתייהם הם רק מדברי סופרים, אם
קידוש היום עדיף, משום דהוי תדיר.
ופשטא ליה דפרסומי ניסא עדיף.
ולכאורה יש מקום לדד דקידוש היום
עדיף, משום דעיקרו מדאורייתא, מה
שאין כן נר חנוכה הוי רק מדברי
סופרים, ולמה הוצרך לטעמא דתדיר.
ועוד יש לדקדק למה נקט מנזות
קידוש היום דייקא, ולא מיבעיא ליה
בפשטות, נר חנוכה ומנזרה דרבנן,
איזהו עדיף.

וגראדה מכאן ראייה על מה שכתב
צ"ג צספר המנזות דחנוכה
הוי לאורייתא, וציאר בתתם סופר
(בחדושי מסכת שבת כא.) לטעמו מהא
דאמרין (מגילה יד.) מ"ח נביאים ו'
נביאות שנחנצחו להם לישראל, לא

בגמרא (שבת כג:) צעי רבא נר
חנוכה וקידוש היום מהו,
קידוש היום עדיף דתדיר, או דילמא
נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא,
צתר דאציעא הדר פשטה נר חנוכה
עדיף משום פרסומי ניסא ע"כ.

וכתב הר"ן ואם תאמר היכי דחינן
קידוש היום לאורייתא משום
נר חנוכה. ויש לומר דלא דחינן ליה
דהא אפשר לקדושי אריפתא, אלא דאי
לאו משום פרסומי ניסא, מנזיה מן
המוצחר טפי אחמרא כדאמרין זכרהו
על היין צכניסתו ע"כ. וכן הוא
צרשב"א שם. וכתב צטורי זהב (סימן
תרע"א סק"צ) דלפי זה אם אין לו פת,
או פת עדיף שצריך לקדש עליו
מדאורייתא. אצל הרמב"ם (ה' חנוכה
ד-ג) כתב, דנר חנוכה וקידוש היום
שניהם מדברי סופרים, ונר חנוכה
עדיף מקידוש היום משום פירסום
הנפ ע"כ. ואם כן אפילו אין לו פת,
נר חנוכה עדיף ע"כ. וציאר צפרי

ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה. ונראה כי לפי מה שנתבאר לעיל, מלות פרומי ניסא עדיפא משאר המלות, ויש להצין טעם הדבר. ועוד יש לבאר מהו החשיבות שאנו מצרכין לה' על מה שעשה נסים לאבותינו צימים ההם בזמן הזה, הלא אמרו (שבת לב.) שמי שעושין לו נס מנכין לו מזכותיו, ולכן אמר יעקב (בראשית לב-יא) קטנתי מכל החסדים, שהוקטנו ונתמעטו מזכותי בשביל החסדים אשר עשית את עבדך ע"ש. וכן אמרו (שם נג.): כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית, והיינו משום שנתקטנו זכותיו ונעשה גרוע. ואם כן לשמחה מה זו עושה שמצרכין ברכת שעשה נסים.

ונראה על פי שמנינו באברהם שאמר לו ה', אל תירא אברהם אנכי מגן לך (בראשית טו-א). ובמדרש הכל יודעין שאנכי מגן לך. וביאר בישועות יעקב (פ' לך) דהא דיש ניכוי זכות, הוא רק בנס נסתר לאדם פרטי, אבל בנס מפורסם, שהכל רואין שעשה הקב"ה נס בהשגחתו, הרי לעומת הנכיון, נחשב לו לזכות מה שנתפרסם שמו של הקב"ה, ולדקה תחשב לו שעל ידו נתפרסם שמו של ה'.

פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש, ומה מעצדות לחירות אומרים שירה [ביציאת מצרים אמרו שירה על הים], ממות לחיים על אחת כמה וכמה ע"כ. וקל וחומר לאורייתא הוא, נמצא דמלות עשה מן התורה לעשות זכר לנס, ומסרן לחכמים לקבוע איך לעשות זכר מעין המאורע, וקבעו בזה לקרוא מגילה ולשלוח מנות, וזה לומר הלל ולהדליק נרות, והוי ליה נר חנוכה עיקרו לאורייתא ופירושו מדרבנן עכ"ד.

ואם כן שפיר שוין הן שתי המלות הללו, דקידוש היום עיקרו לאורייתא, ופירושו דרבנן לקדש על היין. וכמו כן זכר לנס עיקרו לאורייתא, ופירושו מדברי סופרים לעשות הזכר בהדלקת הנרות, ויש רק מעלה חדא בקידוש היום דהוי תדיר לגבי נר חנוכה. וממילא אחי שפיר גם כן מה שלא איבעיא ליה נר חנוכה ושאר מנה דרבנן איזוהו קדים, דשם בודאי נר חנוכה עדיף דהוי עיקרו לאורייתא, ושאר חיוצי דרבנן הוי רק דברי סופרים גרידא. ועל כן לא איבעיא ליה רק לגבי קידוש היום, שזהו צדרגא חדא עם נר חנוכה, שעיקרו לאורייתא ופירושו דרבנן.

*

ובזה יתבאר מה דאיתא בשלחן ערוך (או"ח סימן תרפז-א) דמי ששכת

מזה קידוש שם שמים, ואז אין צו נכיון וגרעון. ומכל שכן צנס של חנוכה, שנתהוה מזה מצוה של פרסומי ניסא לכל הדורות צהדלקת הנרות, לא רק שאין צוה נכיון מצוה, אלא אדרצה הזכותים של קיום רצוי רצות מצוה של להודות ולהלל, עדיפס הרצה מנכיון זכות שצשעת הנס. ולכן כאשר אנו מודים על הנסים ועל הנפלחות שעשית לצותינו צימים ההם צומן הזה, ותקשה לשמחה מה זו עושה, הלא מנכין מהזכות. על כן אנו מסיימין 'ולך עשית שם גדול וקדוש צעולמך', שנתהוה מהנס הזה קידוש שם שמים. 'ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן צהנס, והוא צפירסוס קידוש ה' 'כהיום הזה', שזה נמשך מאז עד עתה צמנות פרסומי ניסא, ואין כאן נכיון, אלא ריבוי זכותים של פרסומי ניסא.

לומר על הנסים צצרכת המזון, יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלחות כמו שעשית לצותינו צימים ההם וכו'. והקשה צתצולחות שור דהא משמע צגמרא דאין לאדם להתפלל שיעשה לו נס ע"ש. ולפי הנ"ל אחי שפיר, דעיקר הטעם שאין להתפלל על נס משום דמנכין לו מציותיו, וזה לא שייך צנס מפורסם, דלעומת זה צדקה יהיה לו, שעל ידו נתפרסם ונתקדש שמו של הקצ"ה. ולכן כאשר נתירא אצרהם שיתגבו זכותיו מהנסים שנעשו לו, אמר לו ה' אל תירא אצרים, הכל יודעין שאנכי מגן לך, וצנס מפורסם שיש צו קידוש שם שמים אין מנכין עכ"ד.

ולכן יש מצוה צפרסומי ניסא, כי ככל נס הרי מנכין מציותיו, על כן מוטל לפרסם הנס, שתתהוה

ליל בי דחנוכה תשע"ח לפ"ק
בעיר ירושלים תובבי"א

ציתו ונר חנוכה. ויש לומר דלא דחינן ליה דהא אפשר לקדושי אריפתא, אלא דאי לאו משום שלום ציתו ופרסומי ניסא, מצוה מן המוצמר טפי דצממרא כדאמרין זכרהו על היין צכניסתו ע"כ. וכן הוא גם צרי"ף וצרשצ"א.

בגמרא (שבת כג:) נר ציתו וקידוש היום, נר ציתו עדיף משום שלום ציתו. נר חנוכה וקידוש היום, נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא ע"כ. וכתוב צר"ן ואם תאמר היכי דחינן קידוש היום דאורייתא משום נר

מטעם שכאשר חכמים אומרים על מצוה מן התורה שאין לעשותו רק באופן מיוחד, כאשר אינו עושה כן לא ילא גם מן התורה ע"ש. וכמו כן לעניינינו, הגם שמן התורה מצוה זכור את יום השבת לקדשו, יוכל להתקיים בכל אופני זכירה, מכל מקום אחר שקבעו חכמים להזכירו על היין, אינו יולא שוב מצוה קידוש גם מן התורה רק על היין. ועל כן סתמו דקידוש על היין הוא מן התורה.

ועל דרך זה היא גם כן מצוה נרות חנוכה, דמצוה עשה מן התורה לעשות זכר לנס בכל אופן שרואה, ובאו חכמים וקבעו לעשות זכר זה בנרות חנוכה דייקא (וכמו שדברנו מזה אחמול). ומעתה אחר שחייבו חכמים לקיים מצוה זו בנרות, אין יולאין גם חיוב הדאורייתא אלא בנרות, ומתהוה הדלקת הנרות מצוה מדאורייתא. ואם כן הן מצוה קידוש היום על היין, והן מצוה נר חנוכה, אם כי שניהם חיוצם רק מדרבנן, מכל מקום דינם כדאורייתא, שכעת אי אפשר לזאת חיובו גם מן התורה אלא באופן זה. וכיון שחיוב שניהם שוין, נר חנוכה עדיפא, משום פרסומי ניסא.

אך נראה דכל זה תלוי איך נפרש סברת התוספות דאין יולאין גם מדאורייתא. והוא דיתכן לצאר זאת בשני אופנים. חדא, דכיון דאמרה

אמנם דעת רש"י (המפרש) צנור ד. ד"ה והרי) הוא דקידוש על היין דאורייתא ע"ש. וכן נסתפקו בזה בתוספות (שעו"ש כ:), ובתוספות (פסחים קו.). ואם כן איך יפרנסו הסוגיא כאן לצטל מצוה דאורייתא עבור נר שבת ונר חנוכה דהוי רק דרבנן.

ונראה דהנה בגמרא (פסחים קו.) אמרו, זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ-ח), וזכרהו על היין. ופירשו בתוספות דזכירה כתיב על היין, זכרו כיון לצנון, נזכרה דודיק מיין. וכתבו עוד דהא דאמרו (ברכות כ:) נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה, היינו דוקא קידוש היום, אבל היין לא הוא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא ע"כ. והיינו דבתורה לא נאמר באיזה אופן יש לזכרו, ובאו חכמים ואמרו זכרהו על היין.

והנה יש לומר דגם הפוסקים שכתבו דיון הוא מן התורה מודו דהוי רק אסמכתא. אך כוונתם היא על דרך שכתבו התוספות (סוכה ג.) גבי מי שהיה ראשו ורצו צסוכה ושלחנו בתוך הבית, דסבירא להו לבית שמאי דגזרינן שמא ימשך אחר שלחנו ולא ילא, דמה שאמרו בית שמאי לרבי יוחנן החורני, אם כן היית נוהג כל ימך לא קיימת מצוה סוכה כל ימך, היינו שגם מן התורה לא ילא. והוא

(שיר ז-ד). ופירשו במדרש שרומז על נר חנוכה שמצוה להניחו על פתח ביתו. ויש לבאר המשך הדברים 'דודי כפנת לך'. ונראה דהנה המפרשים הקשו מה הועילו בהגם של חנוכה שניתוסף שמן להדליק שמונה ימים, הלא מצות הדלקת המנורה הוא בשמן זית ולא בשמן נס.

ויש לומר בהקדם לבאר מה שמנינו נסים רבות בשמן דייקא, במנורה נר המערבי שנותן זה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק וזה היה מסיים (שבת כג:). וננס דחנוכה שמנאו פך אחד של שמן, ולא היה צו להדליק אלא יום אחד, ונעשה צו נס והדליקו ממנו שמונה ימים (שם כא:). ומנינו בקרא שגם ליחידים נעשה נס בשמן, כד השמן של הרפית שאמר לה אליהו (מלכים א' יז-ד) כד השמן לא תכלה. ושזב צאשת עובדיה הנביא, מה יש לבי בצית וגו', כי אם אסוך שמן (מלכים ז ד-ג). ואיתא במדרש (ב"ר יא-ג) ויצרך אלקים את יום השביעי (ג-א), צרכו צנר, ובי היה המעשה, פעם אחת הדלקתי את הנר צלילי שבת, וצאתי ומנאתי אותו במנאי שבת דולק, ולא חסר כלום ע"כ. ובמדרש (ב"ר ס-טו) דאלל שרה אמנו היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת ע"כ. ובמדרש תנחומא (תורה ג) אמר רבי חנינא סגן הכהנים, אני הייתי משמש בצית המקדש, ומעשה

תורה לא מסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים יז-א), קבעה הכתוב צוה תנאי לכל קיום מצות התורה, שאי אפשר לקיים מצוה רק אם עושהו בדרך שיגידו לך חכמי ישראל. וכיון שהם אמרו דקידוש היום צריכה יין, וזכר לגם חנוכה צריכה נרות, גם מן התורה אינו יוצא באופן אחר. והוי דומיא דסוכה שאינו יוצא מן התורה רק כאשר מקיים אותה באופן שחייבו חכמים. אך יש גם לבאר דצריהם באופן אחר, וכמו שכתוב בדבר אברהם (ח"ב סימן כ"ו) דבסוכה אין זה רק פסול דרבנן, אלא איסור דרבנן, שאסרוהו רבנן ליטב בסוכה כו שמה ימשך, אפילו במקום שאין לו סוכה אחרת ויתבטל ממנו סוכה, ולכן הושב בסוכה זו הוי ליה מצוה הצאה בעצירה שאי אפשר לו לצאת צו ע"ש. וזהו רק בסוכה, אבל בקידוש היום ונר חנוכה, הגם שחייבו חכמים לעשותו באופן מיוחד, מכל מקום אינו עובר עצירה במקדש היום בדברים, או עושה שאר זכר לגם, ואין צוה מצוה הצאה בעצירה, אלא שלא קיים מצוה חכמים, ושפיר יתכן שיצא ידי חובתו מן התורה. [ועיין עוד המשך הדברים להלן ליל ג'].

*

הדודאים נתנו ריח, ועל פתחינו כל מגדים, דודי כפנת לך

צמורה, היה צדקך נס חוץ מדרכי הטובע. ועל כן השמן צעולם ששורשה משמן זית זו שצמורה, יש בה כח נסי יותר משאר הפירות.

והיות שכן הנס צהשמן שורשו משמן של יעקב ומהעלה זית של היונה, ושם לא נצרא שמן חדש ציצירה של נס, אלא נמשכה למטה מגן עדן של עליון, שהצמיח ה' שם כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל (צראשית 3-10), גם השמן שניתוסף צנס חנוכה, לא היה צריאה חדשה של שמן, אלא המציא ה' להם שמן זית ממש ממקום אחר, או מגן עדן או ממקום אחר צעולם. וכמו שיתכן קפיצת הארץ כן יתכן קפיצת שמן ממקום למקום, ושפיר היה שמן הצמורה שמן זית ממש.

והנה צגן עדן יש ריח טוב, וכמו שצמניו ציעקב שאמר לו אציו, ראה ריח צני כריח שדה אשר צרכו ה' (צראשית 10-10), וצרש"י שנכנס עמו ריח גן עדן (צ"ר סה-33). וכן מצינו צגמרא (צצא מציעא קיד): דגלימא מגן עדן נבלע צו ריח טוב משם ע"ש. ויתכן דאם היה שמן זה מגן עדן, היה נרגש ממנו גם כן ריח מצושים מאד. ועל כן כאשר רצה הכתוב לצבח הנס של נרות חנוכה, אמר הדודאים נתנו ריח, שהציא איתו ריח טוב מגן עדן, כי השמן שניתוסף לא היה

נסיס היה צמנורה, משהיו מדליקין אותה מראש השנה, לא היתה מתכבה עד שנה אחרת ע"כ. ויש להצין צמה יתה שמן משאר כל הפירות, שצמניו צה רוב הנסיס שהפלא צהם ה'. (עיין שמן ראש לחנוכה ח"צ אות קלח).

אך הענין דאמרנו חז"ל (צ"ר א-6) שצעת צריאת העולם אסתכל צאורייתא וצרא עולם, והיינו שכל דבר שיצנו צעולמו שורשו היא מן התורה. ומסתבר שדבר שזוכר צפירוש צמורה, שורש צריאתו צעולם צאה מאותו מקום שזוכר ראשונה צכתוצים. והנה שמן זוכר לראשונה אכל יעקב אצינו, וישכס יעקב צצוקר, ויקח את האצן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה, וילוק שמן על ראשה (צראשית 28-10). ואיתא צמדראש (צ"ר ט-10) שצמנין היה ליעקב שמן צמדצב כאשר הלך צרגליו צעירוס וצחוסר כל, אלא שופע לו מן השמים כמלא פי הפך ע"כ. הרי שהשמן הזה היה שמן שנשפע צנס, וכיון דמשם נצרא כח השמן צעולם, על כן נטבע גם צהטבע של שמן כח נס. ולא עוד אלא שהזית שנאמרה צמורה לראשונה, מצינו אכל נת, ותצא אליו היונה לעת ערב, והנה עלה זית טרף צפיה (שם ח-10). ואיתא צמדראש (צ"ר ג-10) מהיכן הציאה אותו, רצ ציצי אמר נפתחו לה שערי גן עדן והציאה אותו ע"כ. (ועיין צה צרמצי"ן שם). אם כן הן הזית הראשונה צמורה, והן השמן הראשונה

יִיְרָה מִנֶּסֶךְ, אֵלֶּה הוֹשַׁע שְׁמֵן זֵית מַלְמַעְלָה, וְשִׁפִּיר הִיָּה כִּשְׂרָה לְהַדְלָקָה, וְלִכְן עַל פִּתְחֵינוּ כָּל מַגִּידִים, זֶה נֵר לְנוּ כִּאֲשֶׁר נִטְרַכְנוּ לֹזֵה.

ליל גי דחנוכה תשע"ח לפ"ק
בעיר ירושלים תובביא

מלקנות לקידוש היום ומעדיף עליו נר חנוכה, אינו כמבטל מצות עשה דאורייתא, אלא כמכניס עצמו לאונס קודם זמן החיוב. ושפיר יש כח ציד חכמים להורות שיקנה הנר שצת ונר חנוכה.

וכתב להציא ראייה מהא דאמר (וצחים ק.) דכהן שמתה אשתו ערב פסח קודם חלות, מטמאין אותו בעל כורחו, משום דעדיין לא מטא חיובא דפסח, וצכהאי גוונא לא חשוב מבטל מצוה צידים ע"כ.

ובאמות אין מדין זה של טומאת מת בערב פסח ראייה לנידון דידן, דהתם טעמא אחרינא יש ציה, דיתכן לומר שגם קודם זמן חיובו אם מכניס עצמו לאונס חשוב כמבטל מצוה צידים, ושאיני התם צמת קודם חלות היום דמטמאין אותו, משום דחל עליו תיקף מצות טומאת קרובים, ומצות פסח עדיין לא חל עליו עד אחר חלות, על כן מוטל

בדבר הקושיא שדברנו אתמול, צהא דנר חנוכה וקידוש היום, נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא (שצת כג.), להפוסקים דקידוש על היין הוא דאורייתא, איך יכולים לבטל מצות דאורייתא עבור מצוה דרבנן.

הנה ראייתי צספר פרדס יוסף (לחנוכה חכה.) שהציא מכתבי קהילות יעקב החדשים (שצת סימן יח) לתרץ, ותוכן דצרוי, דמצוה שקצוע לה זמן לעשותה כמצות ד' מינים, והוא לא טרח קודם זמנו לקנותה ולהכינה למועדה, וצומן החיוב לא היה יכול להשיגה, אפילו הכי אינו נידון כמבטל מצוה צידים, אף על פי שלא טרח להשיגה מקודם לכן, כיון דסוף סוף צומן החיוב אנוס הוא, אלא חשיב כמכניס עצמו לאונס קודם זמן החיוב וכו'. ואם כן הכא נמי הרי הנידון אי נר חנוכה קודם לקידוש היום הוא קודם זמן החיוב, היינו מצעוד יום, מה עליו להכין אי נר חנוכה או יין לקידוש, דצכהאי גוונא אפילו אי נמנע

כאשר יהא צביתו מנה צפסח או אחרוג צקוכות אז מחוייב צמנזה, אלח מוטל עליו להשתדל שיהיה לו, ואס לחו, הוי כמבטל מנה ע"ש.

ולכאורה יש להציא רחיה דגס
קודם זמן חיובו איכא מנה דאורייתא להטריח עצמו שיוכל לקיים המנה צבוא זמנו. ומכל שכן שאין לעשות פעולה לבטל המנה. דאיתא בגמרא (סוכה כה.) דעוסק צמנה פטור מן המנה, וילפינן לה מהא דאמר הכתוב ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' (צמדנר ט-ו), שטימאו עצמם למת שבעה ימים קודם הפסח, וצרש"י וחק על פי שטומאה זו תעכב על ידם אכילת פסחיהו, אלמא מנה קלה הבאה לידך אינך נריך לדחותה מפני חמורה העתידה לבוא ע"ש. ומצואר דהא דשרי לטמאות עצמו שבע ימים קודם זמן חיובו, הוא רק משום שהוא עוסק צמנה של טומאת קרובים. אבל לטמא עצמו טומאת רשות יש איסור מן התורה, חף דאכתי לא מטא זמן חיוביה, דאס לא כן אין רחיה דעוסק צמנה פטור מן המנה, דשאני התם דלא מטא זמן חיוביה דפסח, וכשמגיע זמנו הוי אנוס, ועל כרחך דיש חיוב מן התורה להכשיר עצמו לקיום מנה גס קודם זמן חיובו. אלח צהיות דלא מטא אכתי זמניה דפסח, הוי חיובו להיות טהור רק הכשר מנה, וטומאת

עליו חיוב מן התורה לטמאות. ולכן אס מת אחר חלות, כיון שחל עליו מנות פסח קודם מנות טומאה, על כן יש לדחות מנות טומאת קרובים. אבל כשאין עליו חיוב מנה עתה כלל, והוא עושה פעולה להכניס עצמו לחוס, יש לומר דנחשב כמבטל מנה צידים.

צוד יש לחלק, דלפי מה שמתבאר
שם צרש"י (ד"ה ולאחותו) כאשר מת קודם חלות וחל עליו חנינות, אין עליו כלל מנה של קיום הקרבת הפסח, כי אונן נתמעט מעצם החיוב, ואין זה מטעם דכיון שקדמה מנות טומאה על כן היא דוחה מנות פסח שבה לאחריה, אלח אז אין כאן מנה כלל של פסח (עיין צטרת הקודש שם צרש"י). אבל כאשר חיוב המנה קיים, ועושה פעולה להיות נאנס מקיומה, יש לומר דהוי כמבטל מנה צידים, וממילא שוב יש לדון לחיזה מנה יש ליתן לה דין קדימה.

ובעצם הדבר, עיין צש"ת מהר"ם
שיק (א"ח סימן רסא) דיש חיוב לטרות עצמו קודם זמן חיובו, לקנות ולהכין מנה וד' מיינס, אס צומן החיוב לא יוכל להשיגה, אלח דסצירא ליה דזהו רק חיובא דרבנן. וצש"ת דצרי יואל (יו"ד סימן נו אות צ) השיג עליו וסצירא ליה דזהו חיובא דאורייתא, דלא אמרה תורה דרק

קרובים מטא זמן חיוביה, על כן עוסק במצוה פטור מן המצוה.

ואם כן לעניינינו, אם קידוש היום על היין הוא חיוב דאורייתא, שפיר הקשו הר"ן והרשב"א, דגם בערב שבת יש חיוב מן התורה להכין לעצמם יין, ואסור לו לבצו ממנו עבור שאר דברים לנר שבת או חנוכה דהוי רק דרבנן. ועל כן הוכרחו לומר דיוכל לקדש על הפת מן התורה. ולפי זה גם מדברי הראשונים הללו מוכרח דגם קודם זמן חיוב אסור לעשות פעולה להכניס עצמו לאונס כאשר יגיע זמן החיוב.

ויתכן לומר דזהכנת יין לקידוש בערב שבת יש מצוה נוספת, דילפינן מקרא והיה ציוס הששי והכיניו את אשר יביאו (שמות טו-ה) דיש לטרוח ולהכין צורכי שבת. וזהו מצוה בפני עצמו מפני כבוד שבת. ואמרו (קידושין מא.) רב ספרא מחריך רישא, רבא מלח שיצטא ע"כ. (ועיין בקוטרס אחרון שלחן ערוך הרב סימן ר"ג סק"ב.) ולכן גם אי נימא דהכנת חפצי מצוה קודם זמנה לא הוא חיובא דאורייתא, אבל הכנת יין לשבת יש צו קיוס מצוה דאורייתא. אך יש לומר שיוכל לקיים מצוה זו זהכנת שאר דבר מצורכי השבת, גם מצלי יין לקידוש.

*

ויקחו אליך שמן זית זך כמית למאור להעלות נר תמיד, צאהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן וגו' (שמות מ-כ). ולכאורה יש להצין דהא כבר קבע הכתוב מקום המנורה שהוא מחוץ לפרוכת, כדכתיב (שם כו-לה) ושמת את השלחן מחוץ לפרוכת, ואת המנורה נוכח השלחן וגו'. ואם כן לאיזה צורך ציין שוב הכתוב מקומו 'מחוץ לפרוכת אשר על העדות'.

והגה דעת הרמב"ם (ה' תמידין ג-יב) דמצוה הדלקת המנורה היא גם ציוס. וצו"ת רשב"א (ח"א סימן שט) חולק עליו, ומכל מקום נר מערבי גם לשיטתיה היה מצוה שידלוק גם ציוס ע"ש. וצחורת כהנים מצוה דמה שנאמר במנורה 'להעלות נר תמיד' קאי על נר המערבי שהיה צריך להיות דולק תמיד ע"ש. ולדעת הרמב"ם קאי גם על כל הנרות שהיו מדליקין גם ציוס.

והגה צביאורו דבגמרא (שבת כב:) דרשו, מחוץ לפרוכת העדות, עדות היא לצאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי שנותן צה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק וזה היה מקיים ע"כ. וביאר ציערות דצש (דרוש ז') דלכאורה הרבה מופתים ושינוי טבע היו במקדש, ולמה זה דייקא

לולא כן לא זריך אורה, כדאמרינן (שם) וכי לאורה הוא זריך ע"כ.

ובתפארת יהונתן (פ' תזוה) העיר עוד, כי צבית המקדש היה על כל פנים חלונות ציוס שמתוכה נכנס אור, אבל צמסכן לא היו חלונות כלל לאוהל, והיה מחופה ציריעות מצית ומצחוף, ואס כן גס ציוס היה זריך לנרות ע"ש. ונראה דמטעם זה היה תמיד דולק המנורה גס ציוס, להרמז"ס כל הנרות, ולשאר הפוסקים על כל פנים נר המערבי, כדי שתמיד יהיה שס אור גשמי חוף מאור השכינה. ועל דרך דאיתא בשלחן ערוך (א"ח סימן רעו-ד) דכשהדליק עכו"ס נר צצצת ואסור ליהנות ממנה, אס יש נר דולק צבית ישראל, מותר להשתמש לאורו צעוד נר ראשון דולק, דלא נחשב הנאה ע"ש.

וזדו קישור הכתובים, ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד, שיהיה צהיכל תמיד נר גשמי מהדלקת המנורה, וקאמר טעמא, דצהיות שמחוף לפרוכת העדות יערוך אותו אהרן, ומהארון שצפנים היו מצהיק אורה גס לחוף, ויהנו מאור העדות, על כן יש להדליק נרות מצחוף שלא יהא ניכר אור הארון ליהנות ממנה.

עדות ששכינה שורה צישראל. אך איתא צמשנה (יומא נ:ז) דהכהן גדול ציוס הכיפורים היה נכנס לקודש הקדשים עם הקטורת, עד שמגיע להארון, הגיע לארון נתן את המחתה צין שני הצדים וכו'. משניטל הארון, אכן היתה שס מימות הנביאים הראשונים, ושתייה היתה נקראת, גצוה מן הארץ שלשה אצבעות, ועליה היה נותן ע"כ. ואיתא צירושלמי (שס ה-ג) חני עד שלא ניטל הארון, היה נכנס ויוצא לאורו של ארון [לאור השכינה שהיתה שרויה על הארון כדכתיב (דניאל ב-כב) ונהורא עמיה שריא. קרבן העדה], משניטל הארון, היה מגשש [ממשש צאפילה] ונכנס מגשש ויוצא ע"כ. הרי לנו כי קודש הקדשים, אס כי לא היה שס חלון, ולא נכנס צה אורה, מכל מקום היתה מלאה אורה, ממהשראת השכינה שהיתה על הארון.

ולא רק שצקודש קדשים היה הארון מאיר, אלא היה מצהיק משס גס לחוף לחוף ההיכל. ולכן היו נרות דולקים צהיכל, אף כי הכהן לא היה נכנס רק ציוס והיו חלונות שס, שלא יהנה צהיכל מאור השכינה שהיה מצהיק שס, ולא יהיה ניכר אור הארון ונהנה. ואס כן שפיר היה עדות שהשכינה שורה צישראל, כי

ליל וי' דחנוכה תשע"ה לפ"ק

וגרמא דהנה הבית יוסף (סימן מרע) הקשה למה קצעו שמונה ימי חנוכה, הא על יום ראשון היה פך שמן להדליק, ולא היה צו נס. ומירץ בשלשה אופנים, חדא, שנתמלא הפך תיכף ציום הראשון, ויכר הנס אף צליל הראשון. שנית, שאחר שדלקה המנורה כל הלילה, מצאו צוקר הנרות מלאים שמן, וכן בכל לילה ולילה. שלישית, שכיון שידעו שלא יהיה להם שמן טהור עד שמונה ימים, חלקו השמן שבפך לשמונה חלקים, ובכל לילה היו נותנים צמנורה חלק אחד, והיה דולק עד הצוקר ע"ש.

ודגה לפי תירוץ השנית נעשה הנס צמנורה, והיה בכל צוקר נס חדש שנתחדש, ולא ידעו מיום אחד להשני אם יתרמי נס גם למחר. אבל לתירוץ הראשון נעשה הנס צהפק, שאחר שנתרוקן נתמלא מחדש. וזוה יתכן לומר שתיכף כאשר הוריקוהו להמנורה, ראו כי עדיין יש שמן צהפק, והוריקוהו לכלי אחר, ונעשה נס שהיה ממנה שמן לשמונה ימים. ואם כן נתהוה הנס ציום הראשון עבור כל הימים, כדי שתגוח דעתם שיוכלו להדליק המנורה עד שימצאו שמן טהור. ועל דרך זה יש לומר גם לפי תירוץ השלישית, שכאשר הוריקו

בגמרא (שבת כא:) צית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך, וצית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא פליגי זה תרי אמוראי צמערבא, רבי יוסי צר אצינ ורבי יוסי צר וציא, חד אמר טעמא דצית שמאי כנגד ימים הנכנסין [העמידים לצא], וטעמא דצית הלל כנגד ימים היוצאין [שיצאו כבר, וזה שהוא עומד צו נמנה עם היוצאין] ע"כ. ונריך ציאר צמה פליגי. וכבר ציארנו צוה צשמן ראש לחנוכה (ח"צ אות קסו).

ויש להוסיף צוה צאופן אחר קצת, דהנה צגמרא (שם כג.) אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מצרך שמים ומדליק מצרך שלש, מכאן ואילך מדליק מצרך שמים והרואה מצרך אחת. ופריך מאי ממעט, ומשני ממעט זמן. ופריך ונימעוט נס, ומשני נס כל יומי איתיה ע"כ. והקשה הפלגא דקארי ליה מאי קארי לה, הא אגן דחקינן להצין מה היה בכלל הנס ציום הראשון, הלא מצאו פך שמן שהיה צו להדליק על יום אחד, ואיך נימא דנצרך על הנס רק ציום הראשון, ולא צשאר הימים, דנס כל יומא איתא ע"כ.

פוחתין, כנגד הימים היוצאין, שצכל יום ויום שעבר נפחת מהשמן ההוא שמינית. וצית הלל סצירא להו דהנס היה צהמנורה צכל צוקר, ונתחדש צכל יום נס חדש, ועל כן יש להדליק נגד ימים הנכנסים, שציום הראשון היה נס אחד, ומדליקין נר אחד, ולמחרתו נתחדש הנס עוד הפעם, ויש להדליק עבור זה נר נוסף.

*

הנה אנו קורין ימים הללו צשם חנוכה. והנה אותיות האחרונות הם לרמז על הזמן של כ"ה כסלו שצו נעשה הנס, אצל למה קורין אותו חנו-כה, שחנו ציום כ"ה, ולא צלשון אחר. גם להצין מה שנוהגין לומר ויהי נועם ציומי דחנוכה אלל הנרות. ויש שפירשו שמוזמור זה אמרו החשמונאים צעת שיאלו ללחוס נגד היוונים, שהוא שיר של פגעים, יפול מנצדך אלף וגו'.

וַנְרַאָה דאיתא צילקוט (מלכים קפד) אמר רבי חנינא צכ"ה צכסלו נגמרה מלאכת המשכן, ועשה מקופל עד אחד צניסן, שהקימו משה אחד צניסן כמה שכתוב וציום החודש הראשון צאחד לחדש תקים משכן אהל מועד (שמות מ-ב), וכל זמן שהיה מקופל היו ישראל ממלמלין על משה לומר למה לא הוקס מיד, שמה דופי

השמן מהפך לשמונה כלים, לכל כלי שמינית מהשמן, נתמלאו הכלים תיכף צשמן כפי השיעור שצריכין להדלקת כל יום. וממילא היה גם כן הנס ציום הראשון על כל הימים.

וּבְצִתָּהּ יש לומר דזה היה דעת המקשן שהקשה ונימעוט ניסא, כי היה סצור כפי התירוים שציום הראשון צבר אירע הנס על השמונה ימים, ואין לצרך שעשה נסים רק ציומא קמא. ועל זה משני נס כל יומי איתא, ויש לומר הכוונה צשתי אופנים, חדא, דסצירא ליה דהנס נעשה צהמנורה צכל צוקר, והיה צכל יום נס חדש, ויש לצרך עלה צרכת שעשה נסים. שנית, כמו שדייק רש"י, שהרי כל שמונה הדליקו מן הפך, והכוונה כי צהיות התכלית שנתמלא הפך היתה לצורך הדלקת השמונה ימים, ולולי הנס לא היו יכולין להדליק צשאר הימים, שפיר מתאים לצרך על כל יום צרכת שעשה נסים.

וַלְפִי זה יש לומר דצוה פליגי גם צית שמאי וצית הלל, דצית שמאי סצירא להו שהנס של שמן נתהוה הכל ציום הראשון, שאז נתהוה השמן להשמונה ימים, ולכן סצירא להו דמדליקין ציום הראשון שמונה נרות, להורות שציום הזה היה להם שמן נס על שמונה ימים, וצכל יום ויום היה פוחת מהשמן ההוא, על כן גם אנו

חנוכתו מאת ה' ציוס כ"ה כסלו,
ציומי דחנוכה.

*

ובזה נראה ליתן טעם לשבת, צמה
שזדמן להם נס מן השמים
בהדלקת המנורה, דלכאורה תכלית
המשכן היתה שירדה אז שכינה למטה
במחנותיו, וכמו שנאמר (שמות כה-ח)
ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ואם
כן הגם ששילם ה' ליוס כ"ה כסלו,
שנתחנך הצית בחנוכת החשמונאים,
מכל מקום היום הזה היה מוכן
להשראת השכינה למטה, וגם זה
נריכין לשלם ליוס כ"ה כסלו. והרי
אמרנו (יומא כא:) דחמשה דברים היו
חסרים במקדש שני, ואחד מהם
השראת שכינה ע"ש, ואם כן לא נשלם
ליוס ההוא השראת השכינה. וזריך
לומר דמקדש ראשון היתה השראת
השכינה בקביעות, לא כן במקדש שני
לא היה זה עוד בקביעות, רק מזמן
לזמן. ובאמת ציוס חנוכת החשמונאים
ירדה אז השכינה למטה בצית.

וזהו **ובכחה** על השראת השכינה הוא
בהדלקת נרות המנורה,
כדאיתא בגמרא (שבת כג:) מחוץ
לפרוכת העדות יערוך אותו אהרן
(שמות כו-כא), עדות הוא לבאי עולם
שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות,
אמר רב זו נר מערבי שנותן זה שמן

אירע זו. והקצ"ה חשב לערב שמחת
המשכן בחודש שגולד צו יצחק, שצניסן
גולד יצחק, דכתיב לושי ועשי עגות
(בראשית יח-ו) שהיה פסח, ומעתה
הפסיד כסלו שנגמרה מלאכה זו, אמר
הקדוש צרוך הוא עלי לשלם לו, מה
שילם לו הקצ"ה, חנוכת צית חשמונאי
ע"כ. וכן הוא צפסיקתא (רצמי ו).
ומהאי טעמא יש קצת מצוה צריצוי
הסעודות, משום דצלותן הימים הולרך
להיות חנוכת המזבח (עיינ רמ"א א"ח
סימן תרע-ג), ולכן קורין בחנוכה פרשת
חנוכת הנשיאים.

ובתוב צחתס סופר (פ' פקודי קסג.)
דממחרת יוס הכיפורים עד
כ"ה כסלו, אם תשרי וחשון שניהם
מלאים הם ע"ה ימים. לא מהם
עשרה שצמות שיש צימים אלו, ישארו
ס"ה כמנין היכ"ל וכמנין אדניי יתצרך
שמו. ואין להקשות מיוס הראשון ויוס
אחרון של סוכות, כי שני ימים אלו
היה אז צצצת, על פי מה שכתבו
התוספות (צ"ק פג.) דיוס הכיפורים
שירד משה רבינו היה ציוס צ' ע"ש.
אך אי נימא דהיה חודש אחד חסר,
כקדר החדשים אחד מלא ואחד חסר,
אם כן נגמר מלאכת המשכן אחר ס"ד
ימים, ואז היה צריך להיות חנוכת
המשכן ונדחה, ונשלם בחנוכת
החשמונאים. על כן קרו אותה צשס
חנו-כה, כי 'חנו' עולה מספר ס"ד,
כהימים שצחה נגמר המשכן, ונשלם

(שם י-ג) ויצא משה ואהרן אל אהל מועד, ויאלו ויצרכו את העם, וירא כבוד ה' אל כל העם. שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות, ונעשו כל המעשים, ולא ירדה שכינה לישראל היה מאטער וכו', מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל, ויאלו ויצרכו את העם, אמרו ויהי נועם ה' אלקינו עלינו (תהלים 5-1), יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ע"ש. ולכן גם בחנוכה החשמאונים נעקו בתפלה על ירידת האש, ואמרו פסוקי ויהי נועם.

וביזון שהדלקת המנורה הוצרך להיות מאש שעל המוצח (יומא מה:), על כן לקחו אז להדלקת המנורה מהאש של מעלה שירדה על המוצח, והרי אש של מעלה אינה מכלה, וכמו שנאמר (שמות ג-3) והסנה צוער באש והסנה איננו אוכל (תוס' חגיגה ס.), על כן גם שמן המנורה לא נתכלה אז ונשאר דולק לשמונה ימים. וכל זה בא מתפלתם ואמירת ויהי נועם, על כן לזכר זה גם אנו אומרים פסוקי ויהי נועם בהדלקת המנורה.

ולבן מצואר בצפרים הקדושים גדול מעלת הימים הללו שגם פשוטי עם יכולים להתעלות ציתר שאת. והיינו כי צימי חנוכה השלים ה' חנוכה המשכן, אשר על יום זה אמר, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות

כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק וזה היה מסיים [שדלקו כל היום ואינו מטיבו עד הערב] ע"כ. ועל כן סיבב ה' שיוכלו להדליק הנרות זמם, כדי להראות ששילם ליום הזה גם השראת השכינה צבית ה'. והגם שמימות שמעון הדדיק ואילך, פעמים נר המערבי דולק פעמים כזה (יומא לט.). מכל מקום צימי חנוכה, חזרה השראת השכינה למקדש והיה עדות בהמנורה שהשכינה שורה בישראל. וממילא היה נס גם ציום הראשון זמר המערבי, שנתן זה שמן כמדת חברותיה ודולק כל הלילה וכל היום שלאחריו.

*

עוד מעלה יתירה היתה ציום הקמת המשכן, כמו שנאמר ותלא אש מלפני ה' ותאכל על המוצח וגו' (ויקרא ט-כד), והיינו שירדה אש מן השמים על המוצח, על כן גם דבר זה הוצרך ה' לשלם ליום כ"ה כסלו בחנוכה החשמאונים, וכדאיתא בספר זן גוריון, וזה לשונו, כשחזרו אל ירושלים בנו המוצח ויתנו צשר זבח, ואש קדושה לא מצאו, ויצעקו אל ה', ותלא אש מן האבנים אשר מעל וגו', והיה האש על המוצח עד הגולה השלישית ע"ש (הוצח במחיק צרכה סימן תרע).

אך ירידת האש לא בא מעצמו בהקמת המשכן, וכמצואר צרש"י

כה-ח), ופירשו צמוכו לא נאמר אלא
צמוכס, צמוך כל אחד ואחד מישראל,
על כן יש צימים אלו סגולה זו
להתקרב לפני ה', ולהיות מדור
להשכינה שיוכל לשכון צמוך הפחות
ציותר מהששים רבוא ישראל.

ליל ז' דחנוכה תשע"ח לפ"ק

ובתב ליישצ על פי מה שכתבו
המוספות (שם ד"ה אין) ו"ל
דלא שייך אין מעצירין אלא היכא
דבעינן למעבד תרווייהו, שיש להקדים
ההוא דפגע ציה צרישא, אבל היכי
דלא עבדינן אלא חד, לא גמרינן
מיניה, ונעבד לתדיר לחודיה, ולא
נעביד לשאינו תדיר ע"כ. ואם כן הכא
דאי אפשר לו לקיים שניהם, ואנו דנין
איזה משניהם יעשה, ליכא כללא דאין
מעצירין על המצות.

ועב פי זה העלה דלא שייך אין
מעצירין אלא כשרוצה לקיים שני
מצות, כגון להניח טלית ותפלין, דבאיזה
שיפגע תחלה צריך לעשות. אבל אם
אין לו פנאי לקיים שניהם רק אחד,
לא שייך צוה אין מעצירין, אלא יעשה
המצוה החמורה, כגון ציית ותפלין,
תפלין חמורה שהיא קדושה ציותר. וכן
כל כיוצא בזה, אחד תדירה ואחד אינה
תדירה יעשה התדיר, או כשאחד מצוה
עוברת יעשה העוברת ע"ש.

ודהגה צנשמת אדם לא העיר קושייתו
רק מנר ציתו וקידוש היום,

בגמרא (שבת כג:) נר ציתו וקידוש
היום, נר ציתו עדיף משום
שלום ציתו. צעי רבא נר חנוכה
וקידוש היום מהו, קידוש היום עדיף
דתדיר, או דילמא נר חנוכה עדיף
משום פרסומי ניסא. צתר דאצעי
הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום
פרסומי ניסא ע"כ.

ודהקשה צנשמת אדם (כלל סה סימן
א) דהא קיימא לן אין
מעצירין על המצות (יומא לג.), שמצוה
שצא לידו תחלה, אין להניחנה מפני
שרוצה לעשות מצוה אחרת, והוא
איסור מן התורה שנאמר (שמות יב-יז)
ושמרתם את המצות, קרי ציה את
המצוות, שלא תחמץ ותיישן (מוספות
שם), ואם כן למה אמרו נר ציתו
וקידוש היום, נר ציתו קודם משום
שלום צית, תיפוק ליה שהרי מצות
הדלקת הנר הוא מצעוד יום, ואילו
מצות קידוש הוא רק צלילה, אם כן
אותה המצוה שצאה לידו לעשות תחלה
הוא מוטל עליו לעשות, דאם לא כן
חשיב מעציר על המצוה.

שיהיה לו לקדש צלילה, ואם כן שפיר שניהם שויים לגמרי, ואין כאן העברה כלל וכלל ע"כ.

אמנם בחידושי הגר"ח כאן (סימן יא דף קס צדין כבוד שבת ועונג שבת) כתב צדעת הרמב"ם, דצהלוקת הנר, חוץ מדין עונג שבת, יש חיוב גם משום כבוד שבת, דהנה הרמב"ם (שבת ה-א) כתב, אחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות צבתיהן 'נר ללוק בשבת' וכו' שזה בכלל עונג שבת. ועיין רמב"ם (שם ל-ה) מסדר אדם שולחנו בערב שבת וכו', ואריך לתקן ביתו מצעוד יום מפני כבוד השבת, ויהיה נר ללוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת, שכל אלו לכבוד שבת הן. ולכאורה נריך עיון שצפרק ה' כתב שדין נר ללוק הוא דוקא 'בשבת', וצפרק ל' כתב שהחיוב הדלקה הוא 'מצעוד יום'. ועוד קשה על מה שכתב 'מצעוד יום', והרי פשיטא דהאריך שייך הדלקה בשבת, דודאי נריך להדליק מצעוד יום כיון שבשבת אסור להדליק.

וגר"א מזה דצחיוב הדלקה יש שני דינים, חדא משום עונג שבת ועוד משום כבוד שבת, ודין הדלקה שהוא משום עונג שבת שייך רק בשבת עצמה, וכמו שאר דינים של עונג כאכילה ושתייה וכדומה. מה שאין כן דין הדלקה שהוא משום כבוד שבת,

ולכאורה הו' מצי להקשות גם מנר חנוכה וקידוש היום, דנר קודם משום פרסומי ניסא, ולימא דקדים דאחתי לא מטי זמן קידוש ואין מעצירין. וראיתי בקונטרס מראה המקום (שבת שס) דהא לא קשיא ליה, שהרי זמן קידוש נמי מתחיל מפלג המנחה, אבל נר שבת על כרחך קודם לקידוש ע"כ. אך אין הדברים מוזנים, דהא דזמן קידוש מתחיל מפלג המנחה, היינו רק כאשר קיבל עליו שבת, אבל הרואה להדליק נר אינו מקבל שבת על עצמו, ואם כן אין מנחת קידוש היום עליו, אבל הדלקת נר חנוכה מוטל עליו תיכף בכניסת פלג המנחה, ושפיר יימא דאין מעצירין על המנחה.

ובבית האו"ר (ח"א כלל סו) כתב, דאין כאן משום אין מעצירין על המנחה, דיש לומר דגוף מנחת נר הוא גם כן רק צלילה, אלא שמפאת שאי אפשר להדליק צלילה משום מלאכה, על כן מקדימין להדליק מצעוד יום, אבל ע"כ המנחה מתקיימת רק צלילה בשעת קידוש וסעודה הארזיכים נר, דהנר בשעת סעודה הוא עונג שבת וכמבואר ברש"י (שם כה: ד"ה חובה), ועל כן שפיר צאין מנחת נר וקידוש כאחת, דההדלקה ציוס הוא רק הכשר המנחה שמדליק כדי שיהיה לו נר צלילה, ולענין ההכשר הרי גם הקידוש זמנו ציוס, שנריך להכין לקנות יין ציוס

*

אך נראה להסביר ביתר ביאור, בטעם שהדלקת נר חנוכה ומנורת קידוש היום באין כאחת, ואין צוה משום אין מעצירין על המנורות. והוא דמבואר בגמרא (צ"ק כג.) רבי יוחנן אמר אשו [השולח את הצערה] משום חזיו [חייבו הכתוב דאיהו קעביד דהוי כזרק חץ], וריש לקיש אמר אשו משום ממנו [כשורו וצורו שהזיקו] ע"ש. ומבואר שם דאי אשו משום חזיו חשבינן כל משך הזמן שהאש דולק, כאלו האדם בכוחו מדליקו צהאי שעתא, ואי אשו משום ממנו חמרינן דכלה כח המדליק אחר שהדליק.

ובש"י חזני נזר (או"ח סימן תקצ) כתב, דצוה תליא פלוגמת האמוראים אי כבתה זקוק לה (שבת כא.), דלמאן דאמר אשו משום חזיו, המדליק נר חנוכה נחשב כמקיים המצוה צידים כל זמן שדולק מכה תחלת ההדלקה שהדליקה, ואם כן היה תקנת חכמים במנורת הדלקת נר חנוכה שיקיים המצוה כל משך הזמן שהוא דולק, וכשכבה קודם זמנו בטלה מנורתו, משום הכי כבתה זקוק לה. מה שאין כן למאן דאמר אשו משום ממנו, אחר שהדליק נגמר מעשה האדם, דמה שדולק כל הזמן אין זה מכוחו, וכל מעשה המצוה היא

עיקר מנורתה היא שיהיה לזקק כבר מצעוד יום, לזהו גם כן בכלל כבוד שבת שמתקן לרכי מצעוד יום. וגם אם יזייר הדלקה בשבת ענמה אינו מתקיים צוה דין כבוד שבת. וצוה מיושב דצפרק ה' מיירי מדין עונג, וזה החיוב שייך דוקא בשבת ענמה, וצפרק ל' מיירי בחיוב הדלקה מדין כבוד שבת, וכדמוכח מהא דכללה צהדי לכבוד ומסיים שם שכל אלו לכבוד שבת, ועל כן כתב שחיוב הדלקה הוא מצעוד יום ע"ש.

ולפי זה אזדא ליה תירושו של הבית האור, דמנורת נר שבת גם כן חיובו רק צלילה משום עונג שבת, דזה אינו, אלא מנורתו מצעוד יום שיהיה לזקק כבר מצעוד יום מפני כבוד שבת. אבל צהא ארווחנא, דעל כל פנים לא תקשה מנר חנוכה וקידוש היום, דנימא דנר חנוכה קדים משום אין מעצירין על המנורות, דמנורת הדלקת נר חנוכה, צודאי שחיובו רק מצד הלילה, ואז מתקיימת המצוה, והדלקה מצעוד יום הוא רק ההכשר להמנורה, ועל כן שפיר לא הקשה הנשמת אדם משם, ורק צנר שבת קשיא ליה, דמנורתו מצעוד יום דייקא מפני כבוד שבת, אם כן מנועם זה לחוד, יש נימא דנר שבת קודם לקידוש היום, משום אין מעצירין על המנורות, דמנורת קידוש היום מתחלת רק צלילה.

דולק כאילו הולך ומדליק. אם כן יש לומר דאין התחלת המצוה בשעת ההדלקה, אלא זהו רק הכשר מצוה, וכאשר צא הלילה, שאז עדיין נחשב לו כאילו הוא מדליק צידים, אז מתחיל אצלו קיום מצוה הדלקת נר חנוכה, ושפיר צאים צכניסת השבת שני המצוות כאחת, הדלקת הנרות וקידוש היום. ולכן לא אמרו דנר חנוכה קודמת משום דחיוצו צא קודם קידוש היום, ואין מעבירין על המצוה, דזה עולה שפיר רק למאן דאמר אשו משום ממונו, ולא למאן דאמר אשו משום חציו, ועל כן אמר טעם קדימתו משום פרסומי ניסא.

*

אך אכתי יש להעיר, דהא מצוה צננוקי יוסף (צ"ק שס) דלכאורה למאן דאמר אשו משום חציו, היכי שריין עם חשיכה להדליק את הנרות, והדלקתה הולכת ונגמרת בשבת, דלפי זה הרי הוא כאילו הצעירה הוא בעצמו בשבת. וכתב שהרי חיוצו משום חציו, כוורק החץ שצשעה שיצא החץ מתחת ידו, צאותה שעה נעשה הכל וכו', וכן הדין לענין שבת, דכי אתחיל מערב שבת אתחיל, וכמאן דאגמריה צידים צההוא עידנא דלית ציה איסור חשיב ע"כ. ואם כן גם למאן דאמר אשו משום חציו, נגמר הדלקתו הכל בשעה ראשונה שמדליקו. וצריכין לומר

ההדלקה לצד, וכיון שכלתה מצוה אחר ההדלקה, מסתבר דכצתה זקוק לה.

ובספר ויחי יוסף לחנוכה (סימן כז סימן ל) העלה דצוה תליא גם כן הפלוגתא אי הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה, דלמאן דאמר אשו משום ממונו, אם כן כל עשייתו צקיום המצוה היא תחלת ההדלקה, ועל כן צריכה להיות ההדלקה צמקומה. אצל למאן דאמר אשו משום חציו, לא כלה כח האדם כל משך זמן הדלקה, ואם כן גם כאשר הדליקה שלא צמקומה, ושז צמכניסה ומניחה על מקומה, הרי כל זמן שדולק נחשב כאילו הוא הולך ומדליקו, אם כן בשעת הנחתו על מקומו, מיחשב כאילו המדליק מדליקו אז, ושפיר יוצא גם צהנחה ע"ש.

ובצרתה המדליק נר חנוכה צערצ שבת, והולך ודולק עד יום השבת, מתי נחשב לו קיום המצוה, יחא חציו גם כן צוה, דלמאן דאמר אשו משום ממונו, אם כן פעולת אדם הוא רק צרגע ההדלקה, ומה שדולק אחר זה אין זה כוחו ופעולתו, אם כן מצוה הדלקת נר חנוכה צערצ שבת מתקיים בשעת ההדלקה צערצ שבת, ושפיר קדמה מצוה הדלקה קודם קידוש היום. אצל למאן דאמר אשו משום חציו, שנחשב לו כל הזמן שהנר

זהו רק אחר שנגמר הדלקתו נחשב למפרע כאילו הדליקו בערב שבת, אבל עדיין חיוב מנחתו של הדלקת הנרות, מתחלת רק בתחלת הלילה, כיון דאשו משום חציו נחשב שמדליק והולך כל הזמן, ורק אין חיוב על מלאכת שבת, דנחשב לו כאילו הכל נעשה קודם השבת בשעת ההדלקה.

בגמרא (שבת כא:) לשנה אחרת קבעם ועשאום ימים טובים' צהלל והודאה ע"כ. והענין הוא, דידיעים דצרי הקדושת לוי (בקדושה ראשונה לחנוכה), וצני ישכר (חנוכה ד-ח), לצאר מה שמצרכין, שעשה נסים לאבותינו צימים ההם בזמן הזה, דמלכד שהוא כפל לשון, מהראוי היה לומר בזמן 'ההוא', דבזמן 'הזה' מורה על זמן ההוא. וכתב דישנו נס וישועה שהתגלות האור בשמים ממעל הוא רק לשעתו בעת האטריות הישועה, וישנם נסים אשר נעשו בחיבה יתירה לישראל, אשר האור ההוא הנגלה בשמים ממעל בעת האטריות הנס נקבעו הימים האלה לדורות בגזירת היוצר, אשר שוב צל שנה ושנה בהגיע היום ההוא שוב מתגלה האור ההוא כמו בשעת הנס, על כן נקבעו הימים האלה לזכרון לדורות להודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו. והנה בזמן הנצואה, כשמצואר דצרי הנצואה באיזה יום בשנה ובחדש נתהוה הנס, נדע שהתגלות האור יהיה בכל שנה ושנה בזמן הזה, וכשאינו מצואר דצרי הנצואה יום הנס, לא היה התגלות רק לשעתו ולא נקבע לדורות. וזהו שאומרים שעשה נסים לאבותינו צימים ההם,

זוהו רק אחר שנגמר הדלקתו נחשב למפרע כאילו הדליקו בערב שבת, אבל עדיין חיוב מנחתו של הדלקת הנרות, מתחלת רק בתחלת הלילה, כיון דאשו משום חציו נחשב שמדליק והולך כל הזמן, ורק אין חיוב על מלאכת שבת, דנחשב לו כאילו הכל נעשה קודם השבת בשעת ההדלקה.

וידוע קושיית המפרשים צמה לאיתא בגמרא (תענית כט.). דאמר רבי יוחנן אלמלי הייתי באותו דור לא קבעתיו אלא בעשירי, מפני שרובו של היכל צו נשרף. והרי רבי יוחנן סבירא ליה אשו משום חציו, ולפי ביאור הנמוקי יוסף מחשיבים כאילו נגמר כל מעשה השריפה ברגע שהדליק, ואם כן אמאי היה קובע בעשירי. ומטו משמיה של הרה"ק מקונק ז"ל דצרי הנמוקי יוסף אמורים רק לגבי האדם הפועל, דכל מה שיוגמר אחר זה משום הדלקתו נחשב כאילו עשהו בתחלה, אבל כאשר דנין על ע"ס הפעולה, אי אפשר לומר שנעשית, רק ברגע שנעשה במציאות ע"כ.

ובמקראי קודש (חנוכה סימן יב) כתב דכן הוא גם בהדלקת נר חנוכה בערב שבת, דאשו משום חציו, ודולק והולך בשבת, לגבי הנרות הדולקים לפרסומי ניסא, אין לך אלא שעמם שהולכים ודולקים בפועל צלילה, וקיום המנוה צנר חנוכה של שבת אינו

במדרש (ז"ר פט-ג) שעל ידי שאמר
לשר המשקים זכרתי והזכרתי (בראשית
מ-ד), ניתוסף לו שני שנים ע"ש. והיה
זה לעונש ליוסף שהיה מופלג במדת
הצטחון, כמו שדרשו (שם) עליו הכתוב
(תהלים מ-ה) אשרי הגבר אשר שם ה'
מצטחו, זה יוסף ע"ש.

וּנְרָאָה על פי מה שכתוב בכתם
קופר (פי' וישב רג.) כי מה
שאמר לו יוסף, כי אם הזכרתי, הוא
חלק מפתרון החלום, שחלם והנה גפן
לפני (מ-ט), למה בא חלומו בגפן ולא
בשאר פירות שקוטנין למשקין, אך
גפן רומז ליוסף, שנאמר עליו בן
פורת יוסף (בראשית מט-כז) ומתרגם
כגופנא דנציב. והנה הגפן לפני, רצה
לומר לפניו, לתקן את הגפן הוא
יוסף, ולהוציאו מביט האסורים. ושפיר
אמר לו צפתרונו, כי החלום בגפן בא
לו להורות, כי אם זכרתי אתך כאשר
ייטב לך ע"ש.

וַיִּלְכַּן לא מגיע צאמת עונש ליוסף
על אמירתו כי אם הזכרתי, כי
הוצרך לומר לו זאת כחלק מפתרונו,
אבל כאשר הוסיף לו אחר זה עוד
הפעם 'והזכרתי' אל פרעה, זה היה
כבר פגם בצטחונו, וזוהי הראה לדעת
שגם באמירתו הראשונה היה צו
סמיכת הדעת על יציאתו, ולא השליך
יהצו מכל וכל על ה', על כן נענש
שניתוסף לו עוד שני שנים.

וגם הם ההווים בזמן הזה בכל שנה
ושנה עכדה"ק. ואם כן הנס דחנוכה
ודכוותיה, לא היה נס יחידי לאותו
זמן, אלא מהננס ההוא מתעורר בכל
שנה ושנה עוד הארה של נסים, וזהו
נתתה ליראיך נס להתנוסס, שמהננס
ההוא יתחדשו עוד ועוד נסים צעת
המצטרך בכל שנה ושנה.

וְאִם כן צימי חנוכה מתעורר מחדש
בכל דור ודור מעין הישועה
שהיה אז. והיינו דכמו שצימי
החשמונאים נתהוה דברים שהם שלא
בדרך הטבע, נילוח מלחמה של י"ב
בני חשמונאי נגד צבא רב של יון,
ולא היה שמן טהור, ובמציאות לא
יכלו להשיגו, ונתהוה להם שמן. כן
יש כח צימים הללו לעורר אצל כל
אחד ואחד ישועות גם על דברים
שאינו רואה בדרך הטבע איך
יסתדרו, ובהדלקת הנרות של חנוכה
יוכל להמשיכם. וחכמים קבעו ועשאו
ימי חנוכה ימים טובים, עת מוזמנת
לטובה, להמשיך צמעשה מצות היום
האורות והישועות של ימים ההם גם
בזמן הזה, כי גם הטבע כולה הוא
מאתו ית"ש, וצרכותו משנהו לטובת
האדם.

*

וְאֵינוּ קורין בפרשה זו מאורעותיו של
יוסף שהיה צדיק הסוהר, ואיחא

הוא מרכזה למדת היסוד, על כן קרא לו יעקב בן פורת יוסף, כגפן. ואם כן יתכן ששר המשקין יאמר איך אפשר שגפן מורה על יוסף, הלא אתה יושב צבית הקוהר בשזיל חטא של אשת פוטיפר. על כן אמר לו יוסף, שמדע שגם פה לא עשיתי מאומה, והכל היא עלילה מאשת פוטיפר, ואדרבה שם נתעלה בעומדו לנסיון, והוא הוא הגפן המעולה שאינו מקבל הרכבה, וזה הראו לו, כדי להזכירני לפני פרעה כאשר ייטב לך.

ואמר לו יוסף שוב, וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אותי צבור (מ-טו). ונראה דהנה הטעם שיוסף נקרא צבור גפן, הוא על דרך דאיתא בזהר הק' (פ' ויחי רלט): על הפסוק (בראשית מט-יא) אסרי לגפן עירה, לישראל נמשלו לגפן, דכמו גפן אינו מקבל הרכבה ממין אחר, כך ישראל אין מקבלים הרכבה. והיינו שישראל גדורים בערוה בצחינת מה שכתוב (ירמיה ז-כא) ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת. וכיון שיוסף

ליל זאת חנוכה תשע"ח לפ"ק

שצריך להדליק עד שמהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב ע"כ. ונראה צביאור שני הדרכים צפירוש הכתוב, והוא בהקדס מה דאיתא בספר עשר נחלמות (מערכת ח-נג) שפעם היה הגה"ק בעל בני יששכר ז"ל אלל הגה"ק מוה"ר צבי הירש מזידטשוב, ושאלו הרצי מזידטשוב שראה על המחזור מנוייר משה ואהרן, משה גבוה, ואהרן קטן, ומנין ידע המדפיס זאת. והשיבו הרצי צבי אלימלך, שמשה היה גבוה מוכח בגמרא (מדרים למ). שפירש האהל על המשכן שהיה גבוה עשרה אמות. ואהרן שהיה קטן

בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, ויעש כן אהרן, אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה, וזה מעשה המנורה וגו' (ח-ג). וצ"ש י' ויעש כן אהרן, להגיד שצחו של אהרן שלא שניה ע"כ. והיא פליאה שהורן זאת הכתוב להשמיענו. וגם להצין הקשר של וזה מעשה המנורה וגו'. וצבעל הטורים, וזה עולה י"ח, שגובהה של מנורה י"ח טפחים (מנחות כח:).

ונראה דהנה צ"ש י' פירש, בהעלותך, על שם שהלכז עולה כתוב צהלקתן לשון עליה,

עשר אמות, ולא שאר הלויים, על כן פירשו צהלותך, שמעלה היטה לפני המנורה.

ובמזרחי"ל דיסקין (פ' צהלותך) כתב, דצוה יצואר מה שמשמיענו ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה, כי צאמת לא היה צריך אהרן לעלות על מעלה להדליק המנורה, שהרי גצוה היה עשר אמות, אלא שלא לשנות מכהניס לדורות עמד אהרן גם כן על המעלה. וזה שאמר ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה 'העלה' נרותיה, וצא להגיד שצחו שלא שינה ממה שעושין לדורות ע"כ. וצוה יוצן המשך הכתוב, 'וזה' מעשה המנורה, שהיה גצוה המנורה רק י"ח טפחים, ואם כן לא הוצרך אהרן לעלות על מעלה להדליקה, ואף על פי כן לא שינה, אלא אל מול פני המנורה 'העלה' נרותיה.

*

והגבה צהתחלת שצעת ימי המלוואים כתיב שאמר ה' למשה, קח את אהרן ואת בניו וגו', ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד. ויעש משה כאשר צוה ה' ותקבל העדה אל פתח אהל מועד, ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות (ויקרא ח-ב). וצרש"י הקהל

צקומה להלא היה צריך להדליק על המעלה. ושהיה רחב, שפעם אחת נאמר (שמות ו-טו) 'הוא אהרן ומשה', ופעם אחת (שם כז) 'הוא משה ואהרן', ופירש רש"י (תוספתא כרימות ד-טו) ששקולים היו, ואיך היו שקולים, דהלא זה היה גצוה וזה היה קטן. ועל כרחק ששקולים צרחצ שהשויס לגצוה. והעולם ששמעו זאת שחקו מאד. ואמר הרבי מזידטשוב שלא ישחקו, שמחומני הקדוש גילה צוה רזין דאורייתא ע"כ.

והגבה גצוה של אהרן תלוי צמחלוקת, דאיתא צגמרא (שצת צג). המוליא משאוי למעלה מעשרה טפחים חייב, שכן משא צני קהת וכו', שגצוה של לויים עשר אמות כמו משה, וגמירי דכל טונא דמידלי צמוטות, תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתחת, אשתכח דהוה מידלי טובא. ואיבעית אימא [לא גציהי לויים], מארון נפקא וכו' ע"ש. ואם כן לתירוצא קמא גם אהרן היה גצוה עשר אמות, וכן כל שצטו.

ולפי זה לא היה צריך לאהרן מעלה לפני המנורה להדליק הנרות, כי המנורה שלש אמות, ואהרן גצוה עשר אמות. ולכן צריכין לפרש דמה שאמר לו ה' 'צהלותך', הוא על שם הלהב, שמהא השלהצת עולה. לא כן לאוקימתא השנייה, רק משה היה גצוה

כשאמר הקב"ה למשה צחר לך כהן אחד משבט אחד, אמר משה להקב"ה מאיזה שבט אצחור, אמר הקב"ה משבט שלך שבט לוי. אמר משה להקב"ה צמה ימשח אותו, אמר לו הקב"ה צשמן המשחה. צאותו שעה שמה משה שמחה גדולה ששבטו חשוב כל כך לפני הקב"ה עכ"ל המדרש. וקשה אמאי לא שאל משה תיכף כשאמר לו הקב"ה צחר לך כהן, צמאי ימשח, והאיך תלה השאלה צמאי ימשח אותו צמה שאמר לו משבט לוי.

וגראדה לאיתא בגמרא (שבת שס) דכל הלויים היה גובהן יו"ד אמות. וקשה דהא שמן המשחה היה מגביה קומת האדם, כדאיתא במדרש (ויק"ר כו-ט) שאל המלך היה גבוה משכמו ומעלה מכל העם (שמואל א ט-ג), משום דנמשח צשמן המשחה, ושמן המשחה היה מגביה היה. ואם כן קשה דהאיך היו יכולין לכנס למשכן, דהא הם היו גובהן יו"ד אמות קודם שנמשחו, ומשנמשחו היה גובהן יותר מי"ד אמות, והמשכן לא היה גובהו אלא יו"ד אמות. וזריכין לומר דנס היה. אבל על זה קשה, הלא למעט צניסא עדיף, אם כן היה לו להקב"ה לצחור כהן משבט אחר, והיה להקב"ה לעשות ששמן המשחה יגביה אותם, אלא זריך לומר ששבט לוי חשוב לפני המקום, ולכך אמר לו הקב"ה לצחור משבט לוי.

אל פתח אהל מועד, זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. זה הדבר, דברים שתראו שאני עושה לפניכם זוני הקב"ה לעשות, ואל תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה ע"כ. ויש להצין הלא קוצ"ה לא עבד ניסא למגנא, ולמה זזה להקהילס פתח אהל מועד, מקום שאינו מכיל את כל ישראל אלא צדרך נס.

וגראדה דהנה צספר מושב זקנים (שמות כה-ו) כתוב, יש מקשים איך היה אהרן נכנס למשכן להטיב נרות והקטיר קטרת, והלא גבהן של לויים י' אמות, והמשכן לא היה גובהו כי אם י' אמות, וגם המנפת על ראשו היה, ואמרינן צמסכת סוכה (ו:): אמתא צאמתיה היכי יתיב, כל שכן היאך יכול להיות אדם שגבהו י' אמות ליכנס צצנין שגבהו י' אמות ועדיין מנפת צראשו. ואם תמצי לומר היה כופף ראשו כשנכנס לעבוד, השתא לפני מלך צשר ודם אין עוצדין כך, אם לא נתכוון להשתחוות כל שכן לפני מלך מלכי המלכים וצ"ע ע"כ. [ונתעוררתי שכן הקשה גם צשיטה מקוצצת צבורות מד. ונדפס על הגליון צש"ס מתיצתא].

ובצין דברים הללו ראיתי צספר מדרש יהונתן (פ' תזיה) שכתב לצחר דברי המדרש (שמו"ר לו-א)

שיתכן גם אהרן וזניו ליכנס בקומתם, כי מקום קדושה תופס בתוכו הכל. וזה שאמר הכתוב, ויאמר משה אל העדה, 'זה הדבר' שאתם רואים שהמועט מחזיק מרובה, כן הוא גם הדבר אשר נזהר ל' לעשות, שאצחר באהרן וזניו, וגם להם יתרמי נס תמידי שיוכלו ליכנס להמשכן.

*

ובזה יש לבאר מה שאמר הכתוב (שמות כ-כ) **ואתה תלזה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כחית למאור להעלות נר תמיד, צאהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן וזניו. והנגינה היא קדמה ואזלא רביעי. ונראה דהנה אם הדלקת המנורה צמשכן היתה חוץ לאהל מועד צחצר המשכן, שפיר מוזן שינויה אהרן להדליק, הגם שקומתו גבוה עשר אמות, כיון ששם אין אוהל גבוה עשרה. אבל כעת יש זה ארבע פליאות צכניסתו. חדא, שהוא גבוה עשר אמות, ואמתא צאמתיה היכי יתיב. שנית, שנמשח גם צשמן המשחה ונעשה גבוה עוד יותר. שלישית, שהמנפת על ראשו שתופס מקום יותר רביעית, שצדהלקתו הוא עולה עוד על המעלה שלפני המנורה. וזה שרימו הכתוב, כיון דמנאות 'להעלות' נר תמיד, שיהא עומד על המעלה צהדלקתו, ואז היה גבוה עוד יותר**

ודשתא אחי שפיר, דמשה היה יודע דיהיה נמשחו צשמן המשחה, ולכן לא שאל תיכף להקצ"ה צמאי ימשח אותם כשאמר לו הקצ"ה צחר לך כהן, אבל השתא כשאמר לו הקצ"ה משצט שלך, שאל משה שפיר צמאי ימשח אותו, אם תאמר צשמן המשחה, הא שמן המשחה יגציה אותם ולא יוכלו לכנוס למשכן. ואין לומר על ידי נס, הא למעט צניסא עדיף, והיה לו לצחור משצט אחר. וכששמע משה שאמר לו הקצ"ה צשמן המשחה, נריך לומר שצצט לוי חשוב לפני הקצ"ה כנ"ל, ושפיר שמח ואמר כמה חציצין צצט לוי לפני הקצ"ה ע"כ.

ובצעתה נראה שכאשר ראו ישראל שהקימו משכן גבוה עשר אמות, החליטו בני ישראל ציניהם כי צודאי לא יהיו צצט הלוי העוצדים צצית ה', שהרי אינם יכולים להכנס, ועל כרחק שרק שאר השצטים שאינם גבוהים עשר אמות, המה ישרתו את ה' צצית מקדשו. ולכן כאשר ינסור להם משה שאחיו אהרן וזניו יהיו כהני ה', ירננו עליו שלכבודו עושה כן, ולא יתכן שזהו ציווי ה', ליכנס לעבודה קומתו כפוף צמשכן ה'. על כן נזהר לו ה' ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד, שגם זהו דבר הנמנע צצטע, וכאשר יראו הנס שהחזיק מועט את המרובה, יצינו מזה

פורקין מנחוץ האהל על המשכן מתחלה, ושוב היו נכנסים לשאת את הכלים. ולכן הגם שהלויים היו גוזהן עשר אמות, אין זה פוגע בעבודתם, כיון שהם עוזדים מחוץ למשכן. אבל אם הם רואים צרהונה אשר לא נזהר ה' עליהם, הרי לא יעשה ה' להם נס, ואיך יוכלו ליכנס לחוץ המשכן שגובה רק עשר אמות. ולכן שפיר הקשו, וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, איך יוכל הוא ליכנס לעבודת הכהונה שהוא צמסכן צפנים. אלא שעינו הטעתו שצודאי גם לו יעשה ה' נס כמו לאהרן וצניו.

ויע' כן אמר להם משה, אני אתן לכם עבודה שצריכין עבודה ליכנס צפנים, ונראה אם תוכלו ליכנס לתוכו כמו אהרן. וזה להם על הקטורת, ומצואר צרמצ'ן (טו-ה) שהיתה קטורת הצוקר שמקטירין אותה צפנים על מזבח הפנימי ע"ש. וממילא יצטרכו ליכנס לחוץ האהל מועד שגובה רק עשרה, וזה יצטרך להם שמשנה אמת ומורתו אמת, כי אהרן וצניו זכו לנס שיוכלו להכנס והם לא יזכו. וזה שאמר להם, קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו וגו'. והיה האיש אשר יצחר ה' הוא הקדוש, שלא יוכלו ליכנס רק אלו שצחר בהם ה', ורצ לנס צני לוי, דבר גדול אתם מצקשים, ואתם גם רצ בגובה מכל השצטים, ואי אפשר

משחר העבודות שעשה צמסכן. והרי צאהל מועד מחוץ לפרכה העדות יערוך אותו, שמדליק המנורה צפנים צמסכן. על כן נרמו צהנגינה, קדמא ואזלא רביעי, מה שאהרן נכנס לפנים צאהל מועד להדלקת הנרות, היה צזה ארבע פליאות, ונעשה לו נס צכניסתו.

*

וע' פי זה נראה לצאר דצרי משה כאשר ילא קרח ועדתו לחלוק על כהונתו של אהרן, שהוא רוצה להיות הכהן גדול, וזה להם משה, זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו, ותנו צהן אש ושימו עליהן קטרת לפני ה' מחר, והיה האיש אשר יצחר ה' הוא הקדוש, רצ לכם צני לוי וגו', ואהרן מה הוא כי תלינו עליו (צמדצ טו-ז). ולכאורה למה לזה להם עבודת הקטורת דייקא. וגם לצאר מה ששאלו צמדרש (תנחומא ה) וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה וכו'. וכי זהו שטות מה שרוצה לזכות לעבוד בעבודת הכהונה.

אך הכוונה היא, כי עבודת הלויים היה צשני דצרים, שיר על הקרבן, וצנסוע המשכן לשאת את כליה. ואם כן לעבודת יוס יוס לא הוצרכו ליכנס לחוץ המשכן, כי עבודת הקרבנות היה צצחר המשכן אלל המוצח. ויתכן שגם צעת הנסיעה, היו

הוא קאי, אלא לאו שמע מינה צנח היה עומד ע"ש. ולכן גם אהרן שנצטוו ליכנס לאהל מועד, לא היה תופס שם מקום, והיה יכול ליכנס ולצאת בקומה, כי אהרן 'מה הוא', אינו תופס מקום שם, כי ה' הוא עליו להכנס. ומה לכם כי תלינו עליו, אתם אי אפשר לכם לצאת ולבוא שם לפי מדת הגובה שלכם.

*

וישמעתי מכ"ק אצח מארי ז"ל
לצאר על דרך העבודה
מה שאמרו שמעלה היתה לפני
המנורה שעליה עומד אהרן ומטיב
הנרות. כי מדרך הצדיקים שאינם
מחשיבים מעשיהם, וכאשר צריכין
לגשת לעבודת ה' מוטל עליהם
להתחזק ולקיים ויגבה לבו בדרכי ה',
ולהעלות על דעתם שכל מצוה שהאדם
הפחות שבישראל עושה נעשה מזה
רושם למעלה, עד שישראל נותנין
צמעהים כח צפמליה של מעלה. אבל
אחר קיום מעשה המצוה הם צריכין
שוב לרדת לענותותם, ולא תהא דעתו
זחה ממעשה המצוה. ולכן קודם
שהוצרך אהרן להדליק הנרות, נר ה'
נשמת אדם, ונר מצוה ותורה אור,
היה לו מעלה לפני המנורה, להראותו
שצריך להתעלות מענותותו ולעלות
צמעה כדי שיוכל להדליק הנר מצוה,
ולא יהא שרוי צמעה פסולה. אבל

לכם ליכנס בפנים. אך הם לא הטו
אוזן קשבת לדברי משה, ויקחו איש
מחתו ויתנו עליהם אש וישימו עליה
קטורת, והשמיענו הכתוב 'ויעמדו
פתח אהל מועד', שהוצרכו להעמיד
עצמם אלל הפתח ולא יכלו להמשיך
ליכנס בפנים, כי לא יעשה נס לעוברי
רצונו.

*

ואמר להם משה, ואהרן מה הוא
כי תלינו עליו, כי הנה הנס
הזה שנעשה לאהרן אינו פלא במקום
הקודש, שהרי במקדש היו עומדים
כפופים ומשתחוים רוחים (אצות ה-ה).
ואמרו (מגילה י'): מסורת צדינו
מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה
[אינו אוחז למעט מדת קרקע לכל
צדדיו כלום, כדקמני יש לו עשר אמות
לכל רוח, צממע בית קדש הקדשים
היה יושב, ויש ריוח צינו לצין הכתלים
עשר אמות לכל צד, וכל הבית אינו
אלא עשרים על עשרים, נמצא שאינו
ממעט כלום]. תניא נמי הכי ארון
שעשה משה יש לו עשר אמות לכל
רוח וכתיב (מלכים א' ו-כ) ולפני הדביר
[חלל בית קדש הקדשים שהוא לפני
מן הדביר, היא המחיצה המבדלת בין
הקדש ובין קדש הקדשים] עשרים
אמה אורך, וכתיב (שם ו-כד) כנף
הכרוז האחד עשר אמות וכנף הכרוז
האחד עשר אמות, ארון גופיה היכא

תורה

חנוכה

דברי

אחר שכבר הדליקה, מוטל עליו לירד לנשר ודם לנאת ידי חוצמו כלפי
מהמעלה ההוא, ולהכיר שאי אפשר המקום.

